

ВІДЗИВ

**офіційного опонента на дисертацію Шевченко Олени Володимирівни
«Консолідаційний підхід до формування вокально-виконавського досвіду
майбутнього вчителя музичного мистецтва», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Становлення та розвиток українського суспільства на демократичних засадах передбачає вияв посиленої уваги до всього, що пов'язане з життям, працею, творчістю людей, створення широких можливостей для їхнього духовного розвитку, збагачення системи моральних, естетичних цінностей. Лише за таких умов суспільно-економічні відносини, розвиток сфери культури й освіти набувають важливого значення, допомагають кожній людині відчутти й зрозуміти сенс життя, визначити правильні шляхи творчої самореалізації.

Сьогодні в Україні освіта переживає процес модернізації, спрямований на входження у Європейський простір, збереження національних традицій, на підготовку фахівця міжнародного рівня, високодуховної людини, компетентної, усебічно розвиненої особистості. Особливого значення при цьому набуває проблема формування в молоді образу людини культури в навчально-виховному процесі освітніх установ засобами мистецтва.

Тому в центрі уваги дослідників сьогодні є розробка нових педагогічних технологій щодо активізації ролі мистецтва з метою цілеспрямованого формування духовного потенціалу молодого покоління, знаходження оптимальних шляхів і засобів, що сприяють розвитку естетичної свідомості особистості.

Саме музика фокусує систему ціннісних уявлень, які становлять основу особистісних орієнтирів суб'єкта, регулюють його діяльність, переводять людину в якісно інший спосіб буття – більш осмислений, упорядкований, естетично забарвлений.

Зважаючи на це, важливим завданням вищої педагогічної освіти є підвищення ефективності процесу фахової підготовки, зокрема модернізації процесу формування професійної майстерності майбутніх учителів музики, за

і середництвом використання новітніх технологій, постійного оновлення форм, методів, засобів навчально-виховної діяльності, що сприятиме в них розвитку компетентності, ерудиції, високого професіоналізму.

При цьому слід наголосити, що фахова підготовка майбутніх учителів музики набуває ефективності, якщо вона ґрунтується на сучасних педагогічних і методичних засадах та відповідає актуальним потребам освітньої практики.

З огляду на це, автор дисертації Олена Шевченко цілком слушно концентрує ідею свого дослідження на концептуальному досягненні сучасної загальної теорії навчання і виховання – консолідаційному підході, що уможливорює реалізацію процесуальних та результативних аспектів професійної підготовки здобувачів вищої освіти та сприяє забезпеченню їх готовності до якісного здійснення майбутньої музично-педагогічної діяльності.

Отже, представлене наукове дослідження знаходиться в рідкісній актуальності питань сучасної мистецької освіти та відкриває широкі можливості для удосконалення вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, впливу вокальної підготовки на процес його формування на консолідаційній основі під час вокально-виконавської підготовки здобувачів вищої освіти на музично-педагогічних факультетах.

Тому актуальність дисертації О. В. Шевченко для сучасної музично-педагогічної науки і практики не викликає сумніву. Наукова розвідка виконана в руслі планових досліджень кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й пройшло достатню апробацію на Міжнародних, Всеукраїнських та звітних науково-практичних конференціях в 2017-2020 рр.

Ми засвідчуємо загалом коректність наукового апарату роботи, викладеному у вступі. Визначаючи об'єктом дослідження процес професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на факультетах мистецтв педагогічних університетів, а предметом дослідження – зміст, форми, методи, засоби та прийоми формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на основі консолідаційного підходу, автор

ставить за мету теоретико-методологічне обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічної моделі формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Це цілком адекватно відображається в поставлених у дослідженні завданнях, дібраному методичному та експериментальному інструментарію, що дає достатньо повні уявлення про обраний ракурс роботи, логіку її будови та аналіз отриманих результатів.

Теоретичний аналіз проблеми консолідаційного підходу до формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, характеризується достатньою глибиною, обґрунтованістю основних положень, переконливістю аргументації, опорою на солідну психолого-педагогічну та музикознавчу джерельну базу.

З огляду на це, у дисертації здійснюється багатовимірний аналіз психологічної, педагогічної, мистецтвознавчої літератури щодо висвітлення змісту консолідаційного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, особливостей набуття ними вокально-виконавського досвіду.

Заслугує на увагу ґрунтовність вивчення та аналіз літературних джерел, що дозволили розглянути історичне походження філософського аспекту категорії «досвід», висвітлено погляди давньогрецьких (Аристотель, Платон, Фукікід), римських (Лукрецій, Сенека) та давньокитайських (Конфуцій, Даоцзи, Лаоцзи, Сюньцзи, Хань Фей, Ян Чжу) філософів, західноєвропейських учених Нового часу (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Р. Декарт, Д. Локк, І. Бентал, Ж. Вольтер, Е. Кант, Ж. Монтеск'є та ін.).

На підставі здійсненого ретроспективного аналізу наукової літератури пошукувачкою узагальнено основні наукові позиції щодо розуміння та тлумачення поняття «досвід».

Вивчаючи різні підходи до проблем, які закладають підґрунтя створення методичної моделі досліджуваного явища, дисертантка надає власне тлумачення категорії «вокально-виконавський досвід», тісно пов'язуючи його із специфікою навчальної діяльності студентів і розглядаючи її як постійну

самоосвіту, збагачення власного художньо-виконавського досвіду, удосконалення виконавської майстерності, дослідження та впровадження ефективних форм і методів мистецького навчання. Змістовним наповненням поняття «вокально-виконавський досвід» є поєднання досвіду музично-слухових уявлень, музично-просвітницької діяльності, творчої самостійної роботи, вдалого добору навчального репертуару, концертних виступів тощо.

Слушним уявляється зауваження пошукувачки, що консолідаційний підхід виступає теоретичною основою реалізації єдності художньо-пізнавального, оцінювально-інтерпретаційного та виконавсько-творчого видів професійної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. І відповідно до цього, вокально-виконавський досвід майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає набуття ними досвіду усвідомлення та втілення художньо-музичних образів у консолідаційних вимірах з особливостями художньо-творчого сприйняття певної слухацької аудиторії, а також паритетну єдність музично-усвідомлюваних, оцінювальних, творчо-перевтілювальних аспектів опанування музичних творів.

Не викликає сумніву наукова новизна й теоретична значущість роботи О. Шевченко, що полягає в: розробленні компонентної структури формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу, визначенні критеріально-рівневої характеристики сформованості цього феномена; обґрунтуванні теоретико-методологічного аспекта компетентнісного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва на основі консолідаційного підходу, що забезпечує ефективність упровадження інновацій у подальшій професійній діяльності; визначенні та впровадженні педагогічних умов ефективного формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у закладах вищої освіти; розробленні педагогічної моделі формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва та обґрунтування переваги консолідаційного підходу практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультетів мистецтв до здійснення професійної діяльності.

Понятійно-методологічний аналіз проблеми в контексті розгортання дослідницького процесу дозволив пошукувачці розробити наукові підходи до висвітлення сутності і змісту вокально-виконавського досвіду здобувачів вищої освіти за спеціальністю «музичне мистецтво». Авторське визначення основної дефініції уявляється коректним і обґрунтованим. Це засвоєні особистістю засоби відтворення музичних образів із метою їх найбільш повного донесення до слухацької аудиторії, що акумулюють музично-педагогічні враження й переживання, а також інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті у процесі художньо-творчої діяльності.

Заслугою дослідження є також і грамотність у визначенні критеріїв сформованості вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музики: мотиваційно-адаптаційний, що визначає наявність мотиваційної спрямованості на виконавську діяльність, установку на здобування необхідних умінь і навичок, потребу в удосконаленні виконавської майстерності; емоційно-регулятивний, який показує міру здатності до емоційного співпереживання музики, емпатійного проникнення в художній світ автора, адекватного впливу на студентів у процесі навчальних занять; творчо-продуктивний, що характеризує міру творчої спрямованості особистості, активності в процесі навчальної діяльності, здатності до практичного втілення набутого вокально-виконавського досвіду; оцінювально-рефлексивний, що відбиває міру готовності до оцінювання результатів власної виконавської діяльності, до діагностики музично-виконавських якостей учнів, до самовдосконалення та самореалізації.

Заслуговують схвалення й розроблені автором педагогічні умови (організація навчально-творчої взаємодії викладача та студента, створення ситуації успіху в музично-виконавській діяльності, розвиток творчої самостійності), а також створена нею методика формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка містить такі етапи формування, як: мотиваційно-пропедевтичний, емоційно-ціннісний, компетентнісно-творчий, креативно-цінний та передбачає висвітлення системи взаємопов'язаних педагогічних принципів, що визначають зміст, форми і методи організації навчально-виконавської діяльності та здійснення контролю

за її ефективністю.

Представлена педагогічна модель охоплює наукові підходи (системний, консолідаційний, творчий); основні принципові положення (опори на навчально-професійний досвід, систематичності й послідовності керівних впливів, історизму у вивченні художньо-естетичних явищ, інтересу й емоційної захопленості виконавською діяльністю, активізації творчо-виконавської діяльності, поваги до авторської концепції); педагогічні умови, етапи педагогічної роботи, ефективні методи формування означеного феномена, що разом становить повний технологічний цикл.

Достовірність одержаних результатів розробленої і впровадженої Шевченко О. В. програми експериментальної роботи: констатувально-діагностичної, формувальної та контрольної, обґрунтовано коректною постановкою завдань дослідження, використанням сучасних ефективних методів, технологічних підходів, адекватною математичною статистикою та аналізом матеріалу, що дозволяє вважати отримані дані об'єктивними. Дисертаційна робота характеризується послідовністю вирішення поставлених завдань і викладенням матеріалу. Наукові положення й рекомендації підтверджено достатньою кількістю літературних джерел, які містять 197 найменувань, з них 7 іноземними мовами. Основні розділи роботи логічно пов'язані між собою, їх зміст та експериментальна перевірка даних доводить, що мета дослідження дисертанткою досягнута.

Результати дисертації Шевченко О. В. є практично значущими. Вони використовуються в навчально-виховному процесі факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету».

Результати дослідження представлені в 13 публікаціях, із них 8 статей у фахових виданнях, затверджених ВАК України. Аналіз публікацій дозволяє висловити судження, що в них повністю викладено результати роботи. Географія публікацій свідчить про широке оприлюднення її результатів у

різних регіонах України.

Відзначаючи наукову вартість і практичну значущість дисертації Шевченко О. В., слід однак висловити низку зауважень та побажань, що носять дискусійний характер:

1. На нашу думку, дисертація набула б більшої досконалості, якщо б автором у теоретичному розділі роботи було більш ґрунтовно проаналізовано сучасний зарубіжний досвід щодо вокально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв.

2. Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців із музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу розглядається дисертанткою як міждисциплінарна проблема. З цієї позиції потребує уточнення питання про те, які ж саме дисципліни охоплені інтеграцією, і як конкретно автор розглядає її в навчальному процесі.

3. Однією з педагогічних умов, запропонованих для реалізації структурно-функціональної моделі формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва є оптимальна організація творчої взаємодії викладачів та студентів у процесі фахового навчання. Вважаємо, що основою для організації діалогової взаємодії є створення сприятливого навчального середовища. З цієї позиції бажано було б ширше розкрити засоби організації цього процесу.

4. У додатках дисертації подано тести на виявлення міри музично-теоретичної підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до забезпечення практичної діяльності за Б. Деміром та Н. Кьон. На наш погляд, доцільно було б, у цьому аспекті, більш детально висвітлити результати підготовки студентів саме до вокально-виконавської діяльності.

5. Авторська педагогічна модель формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва, на нашу думку, потребує більш логічного підходу у визначенні сутнісних взаємозалежностей її складників на основі консолідаційного підходу.

Узагальнюючи сказане вище, необхідно зауважити, що рецензована дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому

представлені нові науково обґрунтовані результати, які свідчать про комплексне вирішення важливої наукової проблеми теорії й методики професійної освіти – формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу. Зміст автореферату та його ключові тези адекватно та з достатньою повнотою відбивають основні положення розвідки. Публікації дисертантки знаходяться в руслі досліджуваної проблеми й відповідають основним результатам, узагальненням та висновкам, репрезентованим у поданій до захисту науковій студії.

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертація Шевченко Олени Володимирівни «Консолідаційний підхід до формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам до оформлення дисертацій і авторефератів дисертацій (пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р.), а її авторка – на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і технології дошкільної
світи та мистецьких дисциплін
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

 Т. П. Танько

